03 listopada 2021

Opieka dzienna – nadzieją dla opiekunów nieformalnych/domowych

Według szacunkowych danych, w Polsce możemy mówić o milionach opiekunów nieformalnych/faktycznych/rodzinnych, jest ich co najmniej tyle samo, co osób niesamodzielnych, wymagających stałej opieki. Opiekunowie nieformalni są ważni nie tylko dla swoich bliskich, ale także dla systemu opieki zdrowotnej i społecznej, bowiem uzupełniają działania zawodowych opiekunów. Jednak narażeni są na zmęczenie i wypalenie, brakuje im odpoczynku, wsparcia informacyjnego, finansowego i medycznego, a także opieki wyręczającej. Wielu z nich musi dzielić czas między opieką nad bliskim a obowiązkami zawodowymi. Rzadko mówi się o ich prawie do pomocy i wypoczynku, o tym, że potrzebują różnych form wsparcia, w tym również wsparcia instytucjonalnego. Nie otrzymują wynagrodzenia za swoją pracę. Często brakuje im przygotowania do prowadzonej działalności opiekuńczej.

Opiekunowie rodzinni są w lokalnej praktyce działań „niewidocznymi podmiotami", tzn. system publiczny reaguje na ich brak lub skrajną niewydolność. Sama praca opiekuńcza krewnego, przyjaciela i sąsiada jest niedostrzegana. Niedostrzegany jest ogromny trud opiekuna wkładany w reorganizację życia codziennego i restrukturyzację całego gospodarstwa domowego, wymuszone podjęciem opieki. Orientacja rodzinna nie jest podejściem, które wyznaczało (i wyznacza) strategie działań lub uruchamiało (uruchamia) interwencje w środowisku lokalnym. Raczej mitologizuje się możliwości opiekuńcze współczesnych rodzin (tak, jakby ich nie dotyczyły zmiany społeczno-demograficzne), a sieci krewniacze nadal były gęste, zwarte terytorialnie, więzi między członkami rodu i rodziny oparte na silnych normach. Tymczasem w świetle wyników badań PolSenior rodzina udziela pomocy około 93% polskich seniorów, zaś pomoc społeczna – 4%. Oznacza to, że trud opiekunów rodzinnych – owej „nieopłacanej siły roboczej", pozwala na uniknięcie ogromu zadań, które musiałyby być wykonane przez podmioty w innych sektorach (przede wszystkim w sektorze publicznym).

Jaki ma być polski model opieki nad osobami niesamodzielnymi? Dziś wydaje się, że droga do kompleksowych rozwiązań systemowych się zmienia, ale jest jeszcze wciąż bardzo daleka. Wydaje się, że rekomendowane powinny być dzienne formy opieki.

W opinii Stowarzyszenia Opiekunów Osób Niepełnosprawnych „STOP Wykluczeniom" tworzenie oddziałów opieki długoterminowej przy szpitalach to dobre rozwiązanie. Opieka nad osobami niesamodzielnymi powinna być sprawowana przez rodzinę czy osoby bliskie, a w razie, gdyby

Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie
ul. Wielicka 267, 30-663 Kraków
samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
tel 12 44-67-500 fax 12 44-67-501
www.mco.krakow.pl mco@mco.krakow.pl

Projekt pn. „Centrum wsparcia opiekunów nieformalnych i opieki nad osobami niesamodzielnymi w Miejskim Centrum Opieki w Krakowie" dofinansowany przez Unię Europejską z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w ramach Priorytetu 6. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego, Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT

wymagał tego stan chorego, powinna być uzupełniana przez przyszpitalne oddziały opieki długoterminowej. Ważne, by powstawały one blisko miejsca zamieszkania osób niesamodzielnych – to poprawiałoby ich komfort psychiczny i byłoby korzystne dla rodziny, mogącej częściej odwiedzać chorego. Byłoby to również ważne ze względu na znajomość chorego i historii jego choroby przez lekarzy i personel medyczny. Jedną z form wsparcia jest opieka przyszpitalna. Stowarzyszenie widzi większy sens merytoryczny i finansowy w rozwijaniu przyszpitalnych oddziałów opieki długoterminowej, wspierających opiekę sprawowaną przez rodziny osób niesamodzielnych, niż wydawanie z budżetu państwa miliardów złotych na budowę „od podstaw" jakichś bliżej niezdefiniowanych form opieki. Zaś przewodnicząca Koalicji „Na pomoc niesamodzielnym" podkreśla, że opieka długoterminowa to nie opieka szpitalna. Obecnie jest często tak, że opieka długoterminowa jest w części odpłatna, dlatego wielu osób na nią nie stać, ale według niej szpital nie jest miejscem na opiekę długoterminową. W Polsce opieka długoterminowa nie jest zabezpieczona w sposób wystarczający. Osoby niesamodzielne, często uzależnione np. od respiratora, mają dziesiątki innych potrzeb, których szpital nie zaspokoi. Skazywanie ludzi, którzy wymagają przewlekłej opieki, na pobyt w szpitalu jest dla nich niekorzystne, bo są kompletnie odizolowani społecznie. Osoba niepełnosprawna, zasługuje na swoje życie w domu, ale to powoduje ogromne obciążenie dla opiekuna. Nie jest dobrym rozwiązaniem skazywanie osób niesamodzielnych na drogą opiekę szpitalną. Kto zatem zaspokoi potrzebę przynależności, bliskości osób niesamodzielnych? Opiekun?, którego sytuacja jest niemniej trudna jak podopiecznego? System ochrony zdrowia i pomocy społecznej, który rozbiega się, nie dając komplementarnej opieki osobom przewlekle chorym? Należy wspierać opiekunów domowych, ale nie może to iść w tym kierunku, by zamykać osoby niesamodzielne w szpitalach i skazywać osoby przewlekle chore na całkowite uzależnienie od opiekuna domowego. Człowiek musi mieć równowagę pomiędzy przynależnością i niezależnością. Także forsowanie pozycji opiekuna jako nadrzędnej jest błędne, nieetyczne.

Polityka Ministerstwa Zdrowia w ostatnich latach zmierza do deinstytucjonalizacji opieki nad osobami zależnymi poprzez rozwój alternatywnych form wsparcia/opieki nad osobami niesamodzielnymi w ramach opieki dziennej. Wzmocnienia działań na rzecz rozwoju infrastruktury i zasobów kadrowych w obszarach opieki nad osobami niesamodzielnymi. Powstają m.in. **dzienne domy opieki medycznej** (DDOM) nad osobami niesamodzielnymi, w szczególności powyżej 65 roku życia, które prowadzą krótkotrwałą diagnostykę i leczenie pacjentów w starszym wieku, ale bez konieczności całodobowej hospitalizacji. Zadaniem tych placówek jest przywrócenie pacjentowi sprawności i zdolności do funkcjonowania w środowisku oraz **wyręczenie** w ciągu dnia opiekuna nieformalnego z opieki nad swoim bliskim. Ważna jest kontynuacja leczenia i realizacja zabiegów pielęgnacyjno-opiekuńczych, tzw. **usług opiekuńczych**, których pacjent nie może otrzymać w ramach opieki domowej. W ramach tych świadczeń pacjent i jego opiekunowie zostają także przygotowani do samoopieki i samodzielnej egzystencji. Kolejną formą opieki i niezwykle istotnym elementem wsparcia ma być tworzenie możliwości odpoczynku dla opiekuna nieformalnego, dzięki

finansowaniu **opieki wytchnieniowej** nad jego podopiecznym, bliskim członkiem rodziny. Zadanie to może być też realizowane w zakresie nauki pielęgnacji, rehabilitacji i dietetyki. Taka troska o opiekunów rodzinnych/nieformalnych jest konkretnym i wymiernym wsparciem dla rodzin osób przewlekle chorych i starszych. Osoby niesamodzielne, w tym w szczególności z niepełnosprawnościami to grupa o zróżnicowanych potrzebach, która wymaga pomocy na wielu płaszczyznach. Ta pomoc musi być wszechstronna, ale też zindywidualizowana, w zależności od rodzaju niepełnosprawności. Ważnym elementem pomocy jest udzielanie wsparcia opiekunom osób niesamodzielnych, by tę chwilę wytchnienia mieli dla siebie. Po pierwsze, by odpocząć, po drugie - by mieć czas na załatwienie różnych życiowych, czy administracyjnych spraw. Chodzi też o to, żeby mieli np. możliwość skorzystania z bezpiecznej fachowej opieki. Opieka wytchnieniowa może być świadczona w domu, jak również realizowana np. w ośrodku wsparcia dziennego, czy domach pomocy społecznej.

W ramach opieki dziennej Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych (MCO) w Krakowie prowadzi dwie tego typu placówki: jedną, realizującą usługi zdrowotne w formie Dziennego Domu Opieki Medycznej, oraz drugą, oferującą usługi społeczne, będącą przedmiotem zainteresowania tego artykułu, pod nazwą - **Dzienna Placówka Opieki i Aktywizacji Osób Niesamodzielnych**. Placówka specjalizuje się w opiece nad: osobami starszymi po udarach mózgu, które mają dysfunkcje ruchowe, osobami cierpiącymi na chorobę Alzheimera i inne postacie otępienia. Jednorazowo w przebywa w niej 12 podopiecznych. Czas pobytu podopiecznego w jednostce jest ustalany indywidualnie przez zespół terapeutyczny. Placówka oferuje usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne i aktywizująco-usprawniające. Ponadto opiekunom osób niesamodzielnych oferowane są usługi wspomagające polegające na udzielaniu informacji, edukacji, wsparciu i poradnictwie, zarówno dla uczestników, jak i ich rodzin. Personel placówki stanowią: pielęgniarka - kierownik zespołu terapeutycznego, 3 fizjoterapeutów, pielęgniarka, 2 opiekunów, 2 terapeutów zajęciowych, psycholog i dietetyk. Placówka funkcjonuje we wszystkie dni robocze, co najmniej 8 godzin dziennie, w godzinach dostosowanych do potrzeb uczestników i ich rodzin (opiekunów faktycznych). Podopiecznym zapewnia się wyżywienie (śniadanie, obiad i napoje) oraz bezpłatny transport.

Centrum Wsparcia Opiekunów przy MCO jest przykładem oferowania dobrych praktyk - tworzenia świata rozumiejącego potrzeby osób niesamodzielnych i ich opiekunów **oraz próbą zmiany kultury opieki.** W okresie od 1 lipca 2019 roku do 31 marca 2021 r. objęło wsparciem 500 osób, w różnych formach. W tym ponad 160 opiekunów nieformalnych skorzystało ze wsparcia szkoleniowego, ponad 50 rodzin objęto usługą doradczą w postaci menadżera opieki, w prowadzonych grupach wsparcia wzięło udział prawie 90 osób, a ponad 180 osób skorzystało z usług uruchomionej w ramach projektu wypożyczalni. Placówka Dziennej Opieki i Aktywizacji Osób Niesamodzielnych objęła opieką ponad 40 osób.”

Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie
ul. Wielicka 267, 30-663 Kraków
samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
tel 12 44-67-500 fax 12 44-67-501
www.mco.krakow.pl mco@mco.krakow.pl

Fundusze Europejskie dla Małopolski | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | MAŁOPOLSKA

Projekt pn. „Centrum wsparcia opiekunów nieformalnych i opieki nad osobami niesamodzielnymi w Miejskim Centrum Opieki w Krakowie” dofinansowany przez Unię Europejską z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w ramach Priorytetu 6. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego, Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT

Przed MCO kolejne wyzwanie, nowy projekt, którego celem będzie m. in. zaoferowanie dla opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych usługi – opieki „wytchnieniowej/odciążeniowej/zastępczej”. Polegać ona będzie na czasowym całodobowym przebywaniu osoby niesamodzielnej pod profesjonalną opieką w przypadku okresowego braku możliwości sprawowania opieki przez jej opiekuna nieformalnego lub potrzeby odpoczynku opiekuna. Odciążenie opiekuna w codziennych obowiązkach, umożliwienie mu czasowego wytchnienia od sprawowania opieki, poprzez zorganizowanie podopiecznemu całodobowej opieki, znacząco poprawi jego sytuację, niwelując ryzyko jego wykluczenia społecznego. Głównym celem usług wytchnieniowych jest zapewnienie osobie niesamodzielnej opieki i nadzoru, dających opiekunowi tzw. „urlop od opieki” w razie potrzeby odpoczynku czy też okresowej niemożności sprawowania pieczy. Jest to rozwiązanie dedykowane tym opiekunom, którzy z różnych przyczyn nie mogą zająć się bliską osobą lub które są zmuszone wyjechać na jakiś czas i nie mogą zostawić bliskiej osoby bez opieki.

Piśmiennictwo:

1. Racław M. (Nie) czekając na starość. Wyzwania dla polityki społecznej w obliczu demograficznych przemian. Małopolski Kongres Polityki Społecznej 15 i 16 listopada 2012, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

Źródło zdjęcia: *https://www.canva.com/photos/*

Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekle Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie
ul. Wielicka 267, 30-663 Kraków
samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
tel 12 44-67-500 fax 12 44-67-501
www.mco.krakow.pl mco@mco.krakow.pl

Projekt pn. „Centrum wsparcia opiekunów nieformalnych i opieki nad osobami niesamodzielnymi w Miejskim Centrum Opieki w Krakowie” dofinansowany przez Unię Europejską z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w ramach Priorytetu 6. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego, Działania 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie – ZIT